

4. Tuki lapselle ja nuorelle

Kartoita onko lapsella tai nuorella turvallista sosiaalista verkostoa ja saako hän tarvitsemaansa tukea, sillä

- **on kohtalaista näyttöä, että lapset ja nuoret, joiden vanhemmalla on mielenterveysongelmia, kohtaavat ongelmia sosiaalisissa suhteissaan. (B)**

Lapset, joiden vanhemmilla oli mielenterveyden ongelmia, kohtasivat ongelmia **sosiaalisissa suhteissa**. Suuri osa lapsista ja nuorista etsi apua kodin ulkopuolelta, ja he kääntyivät niiden henkilöiden puoleen, joihin kokivat voivansa luottaa.

Laadullisten tutkimusten järjestelmällisessä katsauksessa¹ (n = 8 tutkimusta, N = 91 tutkittavaa) tarkasteltiin lasten kokemuksia oman vanhemman mielenterveyden häiriöistä. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat 5–18-vuotiaita (tyttöjä 55 %, n = 50). Katsaukseen valittujen tutkimusten aineistot oli kerätty haastatteluilla (n = 8 tutkimuksessa) sekä havainnoimalla (n = 1 tutkimuksessa). Katsauksen aineisto analysoitiin temaattisella sisällönanalyysillä. Katsaukseen valitut tutkimukset oli tehty Kanadassa (n = 3), Iso-Britanniassa (n = 2), Ruotsissa (n = 1), Yhdysvalloissa (n = 1) ja Belgiassa (n = 1) sekä julkaistu vuosina 1997–2013.

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 10/10, kriteeri 9 N/A

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Kommentti: Tulos perustuu kolmeen tutkimukseen.

- **on vahvaa näyttöä, että lapset ja nuoret, joiden vanhemmalla on mielenterveysongelmia, tarvitsevat selviytymiseensä tukea. (A)**

Lapsilla oli tarve tukeen. He kuvasivat, että perheen ulkopuolisen aikuisen tuki oli tärkeää.

Laadullisten tutkimusten järjestelmällisessä katsauksessa ja metasynteessissä² (n = 14 tutkimusta) tarkasteltiin lapsen kokemuksia vanhemman vakavasta mielenterveyden sairaudesta. Tutkimukseen osallistuneet olivat aikuisia (ikä ≥18), jotka ovat lapsena eläneet vakavasti psyykkisesti sairaan vanhemman perheessä. Aineisto analysoitiin tulkinallisella metasynteessillä. Katsaukseen valitut tutkimukset oli tehty Australiassa (n = 5), Yhdysvalloissa (n = 4), Uudessa-Seelannissa (n = 1), Etelä-Afrikassa (n = 1), Belgiassa (n = 1), Saksassa (n = 1) ja Ruotsissa (n = 1) sekä julkaisu vuosina 2001–2016.

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 9/10, puute kriteerissä 6, kriteeri 9 N/A

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Kommentti: Tulos perustuu 10 tutkimukseen. Katsauksessa oli 3 samojen kirjoittajien artikkelia, joissa oli mahdollisesti käytetty samaa aineistoa (Murphy et al.), jolloin 26 osallistujaa vähemmän.

Lapset ja nuoret kokivat, että heillä on mahdollisuus **selviytyä** ymmärrettävän tiedon ja suoraan puhumisen sekä luottamuksellisten ihmissuhteiden avulla. Lapset ja nuoret tarvitsivat tukea terveydenhuollosta, jotta he eivät vähättele omia tarpeitaan ja he rohkaistuvat puhu-

maan perheen tilanteesta. Perheenjäsenten, kuten isovanhempien, tätien ja setien tuen koettiin auttavan lapsia vanhemman sairauden hallinnassa. Näin tuetaan heitä olemaan lapsia, leikkimään ja tapaamaan kavereita.

Laadullisten tutkimusten järjestelmällisessä katsauksessa ja metasyn-
teesissä³ (n = 22 tutkimusta) tarkasteltiin lasten kokemuksia oman van-
hemman vakavasta mielenterveyden sairaudesta. Tutkimuksiin osallis-
tuneet lapset ja nuoret olivat 5–26-vuotiaita. Aineisto analysoitiin San-
delowskin ja Barroson laadullisella metasyn-teesin -menetelmällä. Kat-
saukseen valitut tutkimukset oli tehty Euroopassa (n = 14), Australi-
assa (n = 1), Pohjois-Amerikassa (n = 2) ja Lähi-Idässä (n = 1).

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 10/10, kriteeri 9 N/A

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Kommentti: Tulos perustuu 15 tutkimukseen. Tarkka osallistujamäärä ei selvinnyt julkaisusta:

•Children (average age 12 years) to 40 parents who were on the Care Programme / lasten määrä ei ilmennyt taulukosta

•First round: 27 girls, 13 boys (10–19 years) Second round: 17 girls, 11 boys (10–19 years) / nämä saattoivat olla samoja osallistujia, mutta se ei ilmennyt taulukosta.

➤ **on vahvaa näyttöä, että lapset ja nuoret, joiden vanhemmalla on päihdeongelma, kokevat saavansa tukea erilaisista lähteistä. (A)**

Lapset ja nuoret kuvasivat **saavansa** sekä virallista että epävirallista **tukea**. emotionaalista ja sosiaalista tukea antoivat (n = 33 tutkimusta) sisarukset, ei-päihteitä käyttävä vanhempi, sukulaiset, ystävät tai naapurit. Lapset ja nuoret kokivat tärkeänä epävirallisen, aidon, välittävän, myötätuntoisen ja ei-leimaavan vuorovaikutuksen, jotta he saattoivat tuntea olonsa turvallisiksi ja luottaa toiseen henkilöön.

Kouluympäristöllä (n = 31 tutkimusta) kuvattiin olevan tärkeä merkitys tuen näkökulmasta, erityisesti jos koulun henkilökunta tunnisti vanhemman päihteidenkäytön vaikutukset lapsiin ja apua ja tukea tarjottiin mahdollisimman aikaisin. Lapset ja nuoret toivoivat monipuolista tukea, muun muassa emotionaalista ja taloudellista apua koko perheelle sekä tukea vanhempiansa päihdeongelmiin oman emotionaalisen tukensa lisäksi.

Laadullisten tutkimusten järjestelmällisessä katsauksessa⁴ (n = 35 tut-
kimusta) tarkasteltiin lasten ja nuorten kokemuksia, koettuja vaikutuk-
sia ja selviytymiskeinoja tilanteissa, joissa heidän vanhempansa käyt-
tävät päihteitä. Tutkimuksiin osallistuneet lapset ja nuoret aikuiset oli-
vat 4–30-vuotiaita. Aineistot analysoitiin kolmiportaisella temaattisella
sisällönanalyysillä. Katsaukseen valitut tutkimukset oli tehty Euroo-
passa (n = 21), Pohjois-Amerikassa (n = 5), Aasiassa (n = 5),
Oseaniassa (n = 2), Etelä-Amerikassa (n = 1) ja Afrikassa (n = 1) sekä
julkaistu vuosina 1996–2021.

Tutkimuksen menetelmällinen laatu: JBI 10/10, kriteeri 9 N/A, julkai-
suharhaa ei arvioitu

Sovellettavuus suosituksessa: Hyvä

Kommentti: Sisäänottokriteerinä oli ikä tai iän keskiarvo ≤25 vuotta.

Hotus-hoitosuositus:

Vanhemman mielenterveys- tai päihdeongelma: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen

Näytönastekatsauskooste (NAK 5–7)

Hotus

Lähteet

1. Yamamoto R, Keogh B. Children's experiences of living with a parent with mental illness: A systematic review of qualitative studies using thematic analysis. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 2018; 25: 131-141. DOI: 10.1111/jpm.12415.
2. Källquist A, Salzmänn-Erikson M. Experiences of having a parent with serious mental illness: An interpretive meta-synthesis of qualitative literature. *Journal of Child and Family Studies* 2019; 28: 2056-2068. DOI: 10.1007/s10826-019-01438-0.
3. Dam K, Hall EOC. Navigating in an unpredictable daily life: a metasynthesis on children's experiences living with a parent with severe mental illness. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 2016; 30: 442-457. DOI: 10.1111/scs.12285.
4. Muir C, Adams EA, Evans V, Geijer-Simpson E, Kaner E, Phillips SM, Salonen D, Smart D, Winstone L, McGovern R. A systematic review of qualitative studies exploring lived experiences, perceived impact, and coping strategies of children and young people whose parents use substances. *Trauma, Violence & Abuse* 2022; 24: 3629-3646. DOI: 10.1177/15248380221134297.